

CZU: 373.016:91

DOI: 10.36120/2587-3636.v30i4.161-174

IMPORTANȚA ACTIVITĂȚILOR PRACTICE PENTRU ELEVII LICEENI ÎN FORMAREA COMPETENȚELOR SPECIFICE GEOGRAFIEI

Viorel BOCANCEA, dr., conf. univ.

<https://orcid.org/0000-0002-7055-678X>

Alexandra PĂTRAȘCU, doctorandă

<https://orcid.org/0000-0002-3969-9379>

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat. În această lucrare sunt prezentate rezultatele chestionarului privind formarea competențelor specifice Geografiei la elevii liceeni prin intermediul activităților practice și este evidențiată necesitatea abordării acestor activități în cadrul orelor de Geografie pentru consolidarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice. Activitățile practice au un rol important în cadrul procesului de învățare, în relațiile complexe din interiorul geosistemului și esențial pentru înțelegerea obiectului de studiu al acestei discipline școlare. Baza metodologică a cercetării are ca fundament răspunsurile calitative ale respondenților care ne oferă motive pentru evidențierea elementelor de impact privind selectarea utilizării activităților practice în predarea geografiei. Metoda de cercetare o reprezintă chestionarul în format online realizat în funcție de potențialul elevilor, iar principala concluzie ține de rolul esențial al acestor activități care constau în atragerea și stimularea elevilor să participe activ în acumularea și înțelegerea noilor cunoștințe geografice.

Cuvinte cheie: Geografie, activități practice, competențe specifice Geografiei.

THE IMPORTANCE OF PRACTICAL ACTIVITIES FOR HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE FORMATION OF SPECIFIC GEOGRAPHY SKILLS

Abstract. This paper presents the results of the questionnaire on the achievement of Geography-specific skills in high school students by means of practical activities. It also highlights the need to address these activities during all classes of Geography so that theoretical knowledge should be strengthened and deepened. Because the practical activities have an important role in the instructive-educational process, in the complex relationships within the geosystem and essential for understanding the object of study of this school discipline, the methodological basis of the research is based on the qualitative answers of the respondents that give us reasons to highlight the impact elements on the selection of the use of practical activities in teaching geography. The research method is the online questionnaire adjusted to the potential of students, and the main conclusion is the essential role of these activities. This role is to attract and stimulate students to actively participate in the accumulation and understanding of new geographical knowledge.

Keywords: Geography, practical activities, skills specific to Geography.

Introducere. Geografia constituie una dintre științele cu potențial ridicat în aplicarea activităților practice și contribuie împreună cu celelalte discipline la formarea personalității elevilor. Mediul geografic a fost studiat cu interes încă din cele mai vechi timpuri până în prezent când se urmărește atât dobândirea cunoștințelor cu scopul formării unei gândiri geografice, cât și legarea teoriei de practică cu scopul formării la elevi a priceperilor și deprinderilor utile în viață. Această sarcină impune organizarea

unor activități cu conținut practic fie în clasă, fie în cabinetul geografic, fie pe terenul geografic sau în natură (observarea și analiza fenomenelor și proceselor naturale sau antropice, efectuarea unor măsurători simple, cercetarea orizontului apropiat, desenarea și interpretarea hărților ș.a). Astfel, prin această includere a activităților practice într-o proporție mare în programele școlare și nu doar printr-o alăturare simplistă a lor, învățarea, cunoașterea în sine, nu mai reprezintă o copie a realității, ci o acțiune clară asupra acesteia, reușind să o transforme. Drept urmare a învăța, „a cunoaște nu mai constituie un scop în sine, ci al acțiunilor pe care le induce cunoașterea” [4, p. 86].

Ipoteza teoretică. Activitățile practice reprezintă o condiție esențială pentru înțelegerea și studierea detaliată a Geografiei, îi ajută pe elevi să-și stimuleze cunoștințele acumulate anterior și să învețe cunoștințe procedurale, îndeosebi tehnici de lucru [9] într-un context favorabil care determină formarea abilităților practice, a deprinderilor și competențelor necesare în viață.

Deoarece activitățile practice la Geografie prezintă anumite particularități metodice în funcție de modalitățile de organizare și de obiectivul urmărit, ele au un rol însemnat în formarea personalității elevilor, ca urmare cadrele didactice „ar trebui să le utilizeze la toate disciplinele de învățământ” [9, p. 386]. Ca și activități complexe în cadrul lor se realizează diverse sarcini cu pronunțat caracter aplicativ pe de-o parte, iar pe de altă parte se consolidează cunoștințe procedurale și atitudinale, se formează competențe, se „elaborează produse materiale sau intelectuale care se derulează într-un mediu organizatoric specific” [2, p. 26]. Însă, mai tot timpul pedagogia progresistă a avut în vedere asocierea teoriei cu activitățile practice, iar de aici dorința și nevoia de a pune în practică principiului *legării teoriei de practică* ca și cel al legării învățământului de viață prin introducerea, în diferite moduri, atât a unor activități practice în programele școlare, cât și a unor activități productive în programul de studii al școlii, dar și prin introducerea celor două variante în programul de pregătire al elevilor. Orientarea și conținutul foarte diversificat al acestor activități practice reprezintă un mod de cultivare al intereselor și aptitudinilor elevilor, de creștere a nivelului lor de pregătire, de înregistrare a succesului la învățatură realizându-se prin intermediul acestora și o „funcție de orientare a elevilor, îndreptându-i în direcția corespunzătoare aptitudinilor lor și cerințelor societății actuale” [14, p. 265], dar și o completare a activităților școlare [14]. Contribuția activităților practice în formarea competențelor și abilităților practice ale elevilor se evidențiază și prin realizarea unor legături strânse între teorie și practică, astfel cerința legării școlii de practică, de viață, precum și exigențele actuale privind pregătirea elevilor pentru integrarea profesională implică completarea lecțiilor cu aceste activități care permit într-o proporție mare aplicarea celor învățate în activitatea practică la clasă precum și formarea unor deprinderi de muncă independentă. Spre deosebire de lecțiile obișnuite care durează

45 de minute, activitățile practice au un mod de desfășurare mult mai flexibil, desigur și în funcție de vârsta elevilor, de interesul lor și tipul de activitate.

Deoarece aceste activități îndeplinesc unele obiective specifice, sunt orientate spre realizarea unor sarcini instructiv – educative, corelate cu procesul de învățământ, dar îndeplinesc și unele sarcini proprii sau își aduc contribuția într-un mod specific la îndeplinirea unor obiective pedagogice comune în conformitate cu locul ocupat în ansamblu acțiunilor educative. De asemenea, activitățile practice se disting prin anumite particularități referitoare la: conținutul și caracterul lor; formele de organizare și desfășurare; metodele folosite; relațiile care se formează și care există între profesor - elev dar și între elevi.

Deși influența lor se manifestă la nivelul întregului proces de formare a elevilor, totodată se pot observa câteva direcții principale care își aduc o contribuție importantă.

Dintre acestea menționăm:

- extinderea și aprofundarea cunoștințelor asimilate de elevi în procesul de învățământ dar, în același timp, se bazează pe sistemul de cunoștințe, priceperi și deprinderi formate în procesul de învățământ;
- cultivarea interesului pentru disciplina Geografie deoarece având un caracter pluridisciplinar și interdisciplinar, activitățile practice trezesc acest interes elevilor;
- lărgirea orizontului practic și logic al elevilor privind diversificarea studiilor în viitor;
- stimularea și dezvoltarea aptitudinilor elevilor;
- stimularea inițiativei, spiritului de independență al elevilor, capacitatea lor de organizare reprezentând astfel o veritabilă școală de formare a elevilor vizând integrarea lor în viața socială;
- diferențierea instruirii elevilor etc.

Așadar, prin conținutul lor, activitățile practice nu reiau și nici nu trebuie să redea conținutul programelor școlare, însă, cunoștințele acumulate prin participarea la aceste activități precum și exercițiul de activitate intelectuală, practică pe care-l presupune, influențează pozitiv eficacitatea în activitatea școlară a elevilor. Întreaga activitate de pregătire și educare a elevilor, desfășurată în cadrul lecțiilor ori în afara sălii de clasă sau chiar în afara școlii, este necesar să reprezinte o acțiune omogenă, inseparabilă, un sistem coerent, omogen de activități „corelate funcțional și subordonate scopului general al educației” [14, p. 269].

Aceste activități practice prezintă următoarele avantaje: acumularea strategiilor de cercetare de către elevi și a cunoștințelor, atingerea obiectivelor propuse, formarea și dezvoltarea competențelor urmărite, dezvoltarea gândirii critice, dezvoltarea abilităților de comunicare, perseverență și responsabilizare, învățarea prin cooperare, dezvoltarea capacității de investigație și de analiză a fenomenelor și proceselor naturale sau antropice.

Metoda și materialul cercetării. Pentru culegerea informațiilor, a fost utilizat un chestionar în format online, alcătuit din 15 întrebări cu răspunsuri deschise, existent pe platforma Google Forms, numit „*Chestionar pentru elevi privind importanța activitățile practice*”, care cuprinde itemi cu răspunsuri sub formă de: casetă de selectare, grilă cu mai multe variante, scară liniară, casetă de selectare sub formă de grilă, răspunsuri multiple și paragraf, însă patru dintre acești itemi au oferit și posibilitatea de a alege și răspunsul „altele”.

Adaptarea întrebărilor s-a realizat în funcție de vârsta și nivelul de cunoștințe al elevilor investigați, iar răspunsurile au fost prelucrate statistic cu ajutorul programului docs.google.com/forms, iar rezultatele au fost analizate și interpretate folosind metode calitative. Numărul total de elevi investigați este de 244, elevi care provin din medii sociale diverse, având vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani, din clasele a IX-a, a X-a, a XI-a și a XII-a.

Chestionarul a fost trimis spre completare unor licee/colegii din Republica Moldova și România, respectiv Colegiului Național „Alexandru Odobescu”, localitatea Pitești din România; Colegiul Tehnic „Gheorghe Cartianu”, localitatea Piatra Neamț din România; Liceul cu Program Sportiv „Cetate”, localitatea Deva din România, dar și din cadrul Liceului Teoretic „Eвриka”, orașul Rîbnița din Republica Moldova, interesate să participe la aplicarea chestionarului privind activitățile practice.

Chestionarul a fost aplicat în anul școlar 2021-2022, iar materialul cercetării îl constituie răspunsurile elevilor la întrebările din chestionar. Întrebările sunt formulate corect, au sens și sunt în legătură cu natura cercetării, respectiv „Îmbunătățirea procesului de formare a competențelor prin activități practice la disciplina Geografie”.

De asemenea, elevilor li s-a adus la cunoștință aspectul potrivit căruia răspunsurile lor sunt anonime și sunt folosite exclusiv doar în scopul unei cercetări pedagogice.

Analiza, interpretarea rezultatelor și discuții. Scopul chestionarului analizat în lucrarea de față este acela de a identifica situația actuală la nivelul Instituțiilor de învățământ liceal din Republica Moldova și România, cu privire la rolul pe care îl au activitățile practice (la disciplina Geografie) în formarea și dezvoltarea competențelor specifice în rândul elevilor de liceu, în vederea îmbunătățirii procesului de formare a acestor competențe.

Acest chestionar este format dintr-o serie de întrebări, structurate în funcție de domeniul nostru de interes, în care sunt analizate rezultatele obținute pentru fiecare întrebare, însă sunt evidențiate doar răspunsurile întrebărilor considerate relevante pentru *subiectul_cercetat*, astfel:

✓ La întrebarea privind identificarea de către elevi a unor „*Attribute/constituente care pot fi considerate competențe?*”, în cadrul căreia s-a folosit pentru răspuns casetă de selectare cu răspunsuri multiple, remarcăm faptul că peste 78 % dintre respondenți

consideră atitudinile și valori a fi atribute ale competenței, de unde deducem că aceste componente care diferă în funcție de elev sunt generate de experiență și învățare tot diferite de la un elev la altul însă cu impact puternic în învățare.

Astfel, atitudinea este cea care formează și dezvoltă însușiri umane necesare elevului pentru învățare, cum sunt: voința, interesul pentru cunoaștere, curiozitatea față de mediul natural și antropic, perseverența și implicarea în diverse activități practice, colaborarea cu scopul realizării sarcinilor și formării ideilor constructive pentru realizarea diverselor sarcini. Acest sistem de atitudini se completează și de asemenea i se alătură valorile (ca și principii) care călăuzesc viața elevilor prin toleranță în grupul lor, prin ordine și corectitudine socială. În procesul educațional pentru ciclul liceal competențele specifice disciplinei pentru Republica Moldova cu corespondentul de competențe generale în România sunt formate, promovează și au la bază valori și atitudini [11, p. 4], precum:

- atitudinea optimistă privind educația;
- curiozitatea pentru explorarea mediului înconjurător;
- respectul pentru diversitatea naturală și umană;
- conservarea și ocrotirea mediului de viață.

✓ Întrebarea în cadrul căreia li se cere elevilor să aprecieze „Care dintre următoarele grupuri de activități utilizate în cadrul orelor de Geografie ajută cel mai mult în formarea competențelor?” și unde este utilizată grila cu mai multe variante pentru obținerea răspunsurilor, are valori de tipul: foarte puțin, mediu și foarte mult, iar grupurile de activități sunt:

1. activități de argumentare prin exemple;
2. activități care operează cu tehnologia informației;
3. activități de învățare transdisciplinare;
4. activități practice;
5. activități de valorificare a cunoștințelor anterioare ale elevilor.

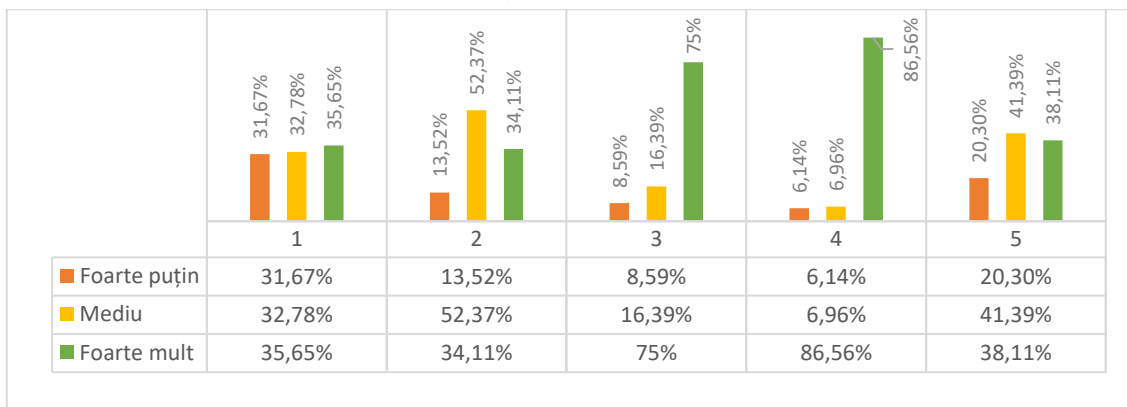

Figura 1. Identificare unor grupuri de activități care ajută la formarea competențelor

În urma analizei acestui grafic se observă că dintre cei 244 de elevi implicați în acest chestionar pentru 6,14% activitățile practice ajută foarte puțin în formarea competențelor, iar pentru 6,96% dintre respondenți ajută într-o proporție medie, însă pentru 86,56 % dintre aceștia activitățile practice au un impact puternic în formarea și dezvoltarea competențelor specifice Geografiei.

De aici se conturează concluzia conform căreia activitățile practice sunt cele care ajută mai rapid și profund la formarea competențelor specifice Geografiei, asigurând însușirea temeinică a cunoștințelor. Rezolvând diverse probleme și exerciții în ora de curs la școală dar și acasă, elevii nu numai că-și fixează cunoștințele acumulate dar le sporește astfel și durabilitatea. De altfel, formarea și dezvoltarea competențelor, formarea și consolidarea cunoștințelor, a priceperilor și deprinderilor practice este posibilă îndeosebi prin repetarea cunoștințelor (pentru a evita uitarea) dar și prin efectuarea de diferite activități practice în medii de învățare diverse. O repetare a cunoștințelor de bază (transmise elevilor în lecția de zi) se poate desfășura atât printr-o fixare teoretică cât și printr-o fixare aplicativă însă cu rezultate motivaționale ample pentru elevi și de durată.

✓ De asemenea, următoarea întrebare are în vedere „*Care activități sunt considerate practice în Geografie?*”, respectiv: exercițiul, lucrările practice, jocul didactic, excursia tematică, activități creative, portofoliu, învățarea prin memorie, învățarea receptivă. La această întrebare răspunsurile elevilor sunt relevante deoarece majoritatea respondenților fac o deosebire clară între tipurile de activități care sunt și nu sunt practice, mai concret: 18 % dintre elevi consideră că lucrările practice sunt parte componentă a activităților practice, urmate de excursia tematică (17 %), jocul didactic și activitățile creative fiecare cu câte 16 %, apoi exercițiul cu 15 %, iar la polul opus se află învățarea receptivă (4 %) și învățarea prin memorare (3 %) considerate și acestea activități practice de către respondenți.

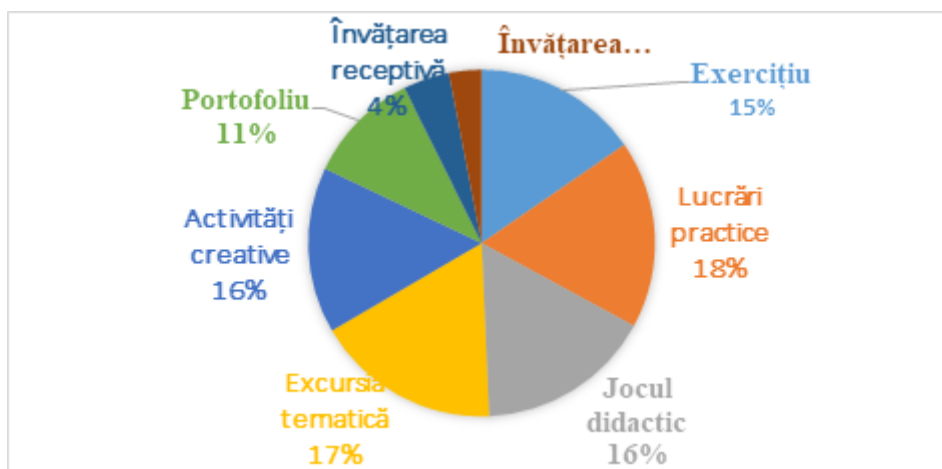

Figura 2. Identificare activităților considerate practice

Așa cum reiese din această întrebare în cadrul lecțiilor de geografie prin intermediul lucrărilor practice, prin executarea lor, elevii își pot verifica și consolida vechile cunoștințe acumulate, dar își pot însuși și altele noi printr-o observare independentă a

fenomenelor, proceselor și obiectivelor naturale; printr-o activitate proprie și prin efortul lor de investigare însă doar parțial sub îndrumarea profesorului. El este acela care le oferă un plan oral sau în scris în care le sunt indicate etapele lucrărilor ce trebuie executate, materialele folosite precum și alte detalii, iar la final, împreună și pe baza rezultatelor evidențiază concluziile, desigur și în funcție de cum au lucrat, cât de dăruți și motivați au fost.

✓ Întrebarea cu referire la aprecierea de către elevii participanți a utilității activităților practice în educație, respectiv „*Considerați că activitățile practice sunt utile în aprofundarea/înțelegerea detaliată a noilor cunoștințe?*” evidențiază limpede, concret poziția activităților practice în formarea și aprofundarea cunoștințelor.

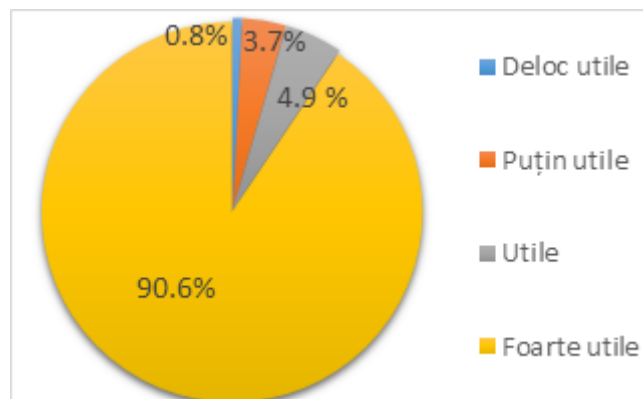

Figura 3. Utilitatea activităților practice în aprofundarea/înțelegerea noilor cunoștințe

Pe baza graficului de mai sus, aceste activități sunt „foarte utile” pentru 221 de respondenți (90,6%), iar la polul opus se află cei 23 de respondenți (0,8%) pentru care aceste activități nu sunt deloc utile în aprofundarea și înțelegerea detaliată a noilor cunoștințe. Activitățile efectuate după finalizarea învățământului, educației sunt activități fizice și intelectuale, sunt activități ale creierului ca și ale mușchilor de aceea încă din școală este necesar ca teoria să fie legată de practică, elevii să aplice în practică cunoștințele teoretice însușite. Dacă aceștia nu știu să se folosească de cunoștințele acumulate pentru a le folosi în practică cu scopul rezolvării diverselor probleme atunci aceste cunoștințe teoretice nu-și ating scopul. Uneori practica precedă teoriei. Elevii și-au format numeroase deprinderi practice înainte de a merge la școală, în viața de familie, iar în acest sens profesorul se poate folosi de experiența lor în predarea noilor cunoștințe astfel încât se poate ușura însușirea noilor cunoștințe și chiar aprofunda. Dacă elevul reușește să înțeleagă în mod corect evenimentele economice, sociale și politice, dacă reușește să le interpreteze, analizeze în mod științific, dacă reușește să se folosească de cunoștințele acumulate pentru a înțelege corect fenomenele actuale atunci s-a realizat o legătura perfectă între teorie și practică.

✓ Întrebarea privind „*Aprecierea rolului activităților practice în studiul Geografie*” a însumat din partea respondenților următoarele răspunsuri: 89,3% dintre cei chestionați

consideră că în studierea Geografiei și în formarea competențelor specifice acestei discipline de învățământ, activitățile practice joacă un rol important, au un rol înalt, deoarece acestea îi ajută pe elevi să înțeleagă mult mai ușor, aproape în detaliu numeroase aspecte care țin de fenomenele și procesele naturale sau antropice existente, de exemplu cum sunt cele existente în orizontul apropiat. Rolul lor evidențiază dezvoltarea psihomotorie, intelectuală, estetică și afectivă a elevilor. Aceste activități contribuie direct la dezvoltarea personalității elevilor, desigur împreună și strâns legate de alte activități ce au loc în școală.

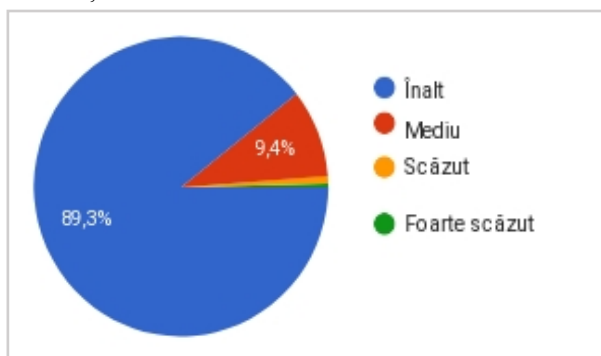

Figura 4. Rolul activităților practice în studiul Geografiei

Activitățile practice au însă un rol mediu în formarea competențelor pentru 9,4% dintre respondenți, deși prin caracterul lor practic-aplicativ vizează și permit combinarea laturii intelectuale cu cea teoretică și cu cea practică în învățare; scăzut pentru 0,8%; iar pentru 0,4% rolul activităților practice în studierea Geografiei este foarte scăzut deoarece pentru acești respondenți cunoștințele teoretice reprezintă baza aproape în totalitate în studierea și înțelegerea cunoștințelor geografice.

De aici reiese necesitatea studierii acestei discipline atât în mod tradițional, în clasă prin transmiterea tuturor conținuturilor din programa școlară însă în corespondență directă cu lucrările, activitățile practice din laborator, dar în mod special cu cele din mediu natural. Altfel, crește nivelul de înțelegere al fenomenelor geografice de către elevi dar și motivația lor în studierea Geografiei.

✓ O altă întrebare adresată elevilor chestionați urmărește estimarea „Suficienței resurselor temporale în studiul Geografiei”.

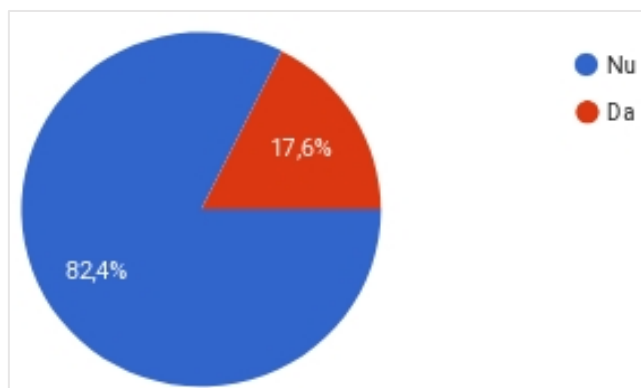

Figura 5. Estimarea suficienței resurselor temporale în studiul Geografiei

La această întrebare un număr foarte mare de elevi, respectiv 82,4%, au menționat resursa insuficientă de timp pentru studierea în profunzime a Geografiei și doar 17,6% consideră că timpul alocat pentru studierea Geografiei și înțelegerea noilor cunoștințe transmise în cadrul unei singure ore pentru ciclul liceal, alocată acestei discipline de studiu, este relativ suficientă. Numărul redus de ore din programa de învățământ preuniversitar, unde noile cunoștințe și multitudinea de termeni noi sunt asimilate/ți mai greu generează minusuri puternice în înțelegerea și cunoașterea fenomenelor, proceselor geografice desigur și în desfășurarea activităților practice în condiții optime.

În Republica Moldova, conform Codului educației naționale [6], Geografia face parte din aria curriculară „Educație socioumanistică” [8, p. 10], având statut care diferă (obligatoriu/la alegere/extensie) în funcție de specializare și de oferta educațională a Planului-cadru [7], dar și număr de ore diferit: pentru clasele de gimnaziu V-IX există o oră/săptămână, pentru cele de liceu X-XII în funcție de profil și de statutul disciplinei există 1-2 ore/săptămână. Neajunsul privind resursa timp nu poate fi remediat nici printr-o oră de opțional deoarece planul cadru nu permite ore de opțional acolo unde Geografia are statut de disciplină obligatorie.

În România, conform Legii educației naționale nr. 1/2011 [12], Geografia face parte din aria curriculară „Om și societate”, având statut obligatoriu atât la gimnaziu (V-VIII cu o oră/săptămână, însă la clasa a VIII-a cu două ore/săptămână) cât și la liceu (IX-XII cu o oră/săptămână, excepție profilul umanist cu două ore/săptămână, specializarea științe sociale, clasa a IX-XII [13] pentru liceul teoretic, iar cu 2 ore/săptămână la clasa a XII-a la liceul tehnologic unde există o rută de calificare profesională cu specific economic, turism și poștă). De asemenea, pentru bacalaureat unii profesorii încearcă să corecteze acest neajuns privind resursa de timp printr-o oră de opțional în cadrul căreia sunt rezolvate probleme asemănătoare celor de la examenul de bacalaureat.

✓ Atunci când li se cere elevilor să „*Aprecieze tipurile de învățare eficiente în acumularea de noi cunoștințe*” prin calificative de foarte puțin, mediu și foarte mult, conform histogramei de mai jos și în funcție de următoarele tipurile de învățare (învățarea observațională, învățarea experiențială, învățarea prin descoperire, învățarea prin memorie, învățarea implicită, învățarea explicită, învățarea prin activități practice), aceștia menționează pentru calificativul foarte mult, următoarele tipuri de învățare: învățarea prin activități practice reprezintă, pentru 78,68% dintre respondenți, tipul de învățare mult mai eficient pentru acumularea noilor cunoștințe dar și pentru aprofundarea, consolidarea celor din lecțiile trecute în strânsă legătură cu cunoștințele acumulate atât în cadrul orei de geografie cât și în cadrul orelor de la alte discipline școlare, urmată de învățarea experiențială cu un procent de 56,97% și de învățarea prin descoperire pentru 51,24% dintre respondenți.

La partea opusă cu un procent sub 50% se află: învățarea explicită (pentru 47,13%

dintre cei chestionați), învățarea observațională cu un procent de 38,57, învățarea implicită care deține 26,24% și învățarea prin memorie pentru 21,33% dintre respondenți. Însă pentru aceste din urmă tipuri de învățare observăm în rândul celor chestionați procente de plus- minus 50% și la calificativul foarte puțin deoarece aceste tipuri de învățare sunt considerate de scurtă durată, așa zisa învățare mecanică în urma cărora cunoștințele acumulate sunt artificiale, fără conștientizare.

În prezent lucrurile se schimbă constant, iar tipurile de învățare eficiente în acumularea noilor cunoștințe trebuie să țină pasul cu aceste schimbări, ca urmare învățarea se poate realiza atât în sala de clasă cât și în afara acesteia.

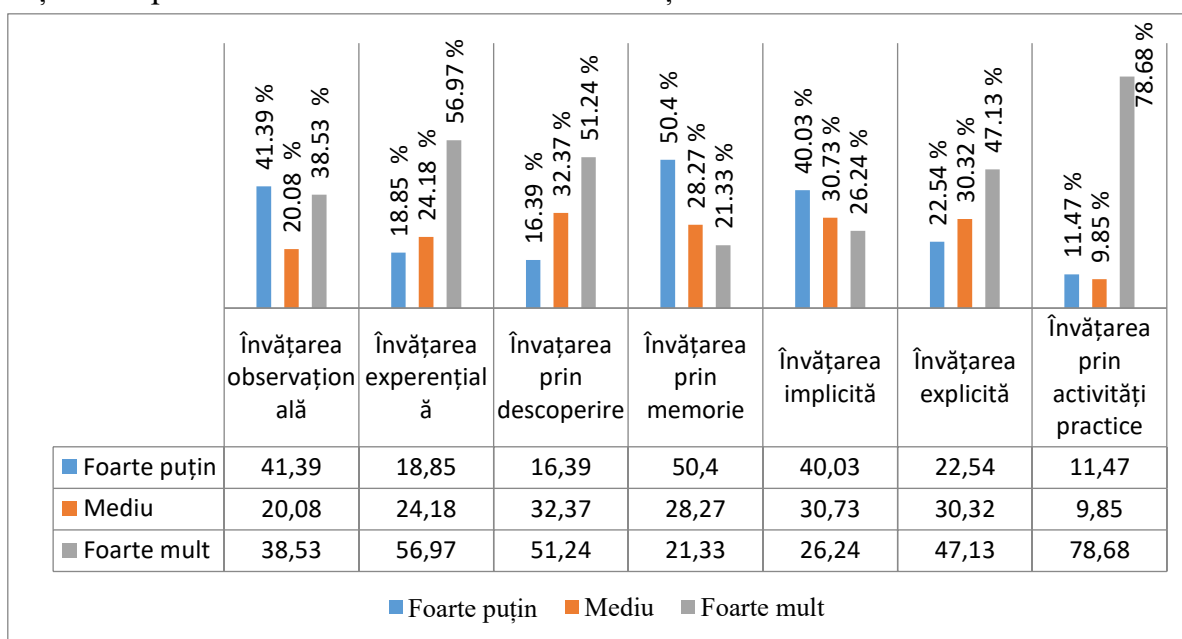

Figura 6. Eficiența tipurilor de învățare

✓ În vedere estimării utilizării activităților practice în cadrul orelor de Geografie, mai concret „În ce măsură utilizați în cadrul orelor activități practice?”, răspunsurile elevilor prezintă interes prin observarea implicării lor reduse în astfel de acțiuni de învățare.

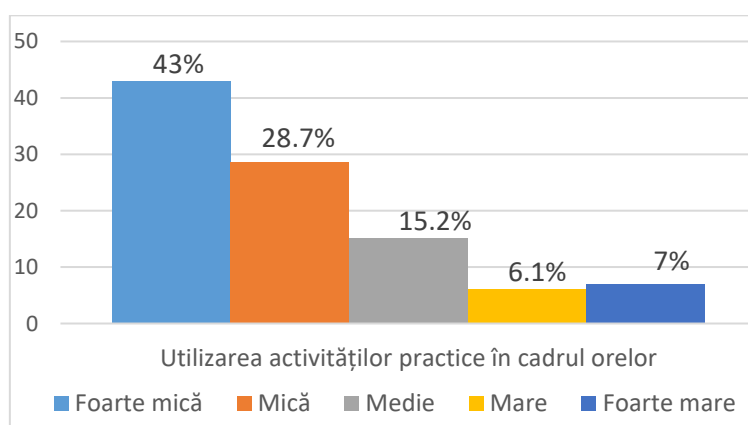

Figura 7. Utilizarea activităților practice la orele de Geografie

Astfel, din totalul de 244 de elevi participanți un număr ridicat dintre aceștia (43%), conform histogramei de mai jos, consideră că sunt implicați în astfel de activități într-o

măsură foarte mică deoarece programa este foarte stufoasă, încărcată iar resursa de timp este limitată (așa cum reiese și din răspunsurile menționate la întrebarea următoare). Pentru 28,7% dintre respondenți, în cadrul orelor de geografie activitățile practice sunt utile și necesare dar sunt realizate într-o proporție mică deoarece profesorul abia are timp să le transmită și să le explice noile cunoștințe teoretice în cele 50 de minute. De asemenea pentru 13,1% dintre respondenți activitățile practice în care sunt angrenați la orele de Geografie sunt utilizate într-o proporție mare și foarte mare chiar, iar pentru 15,2% dintre aceștia sunt suficiente pentru învățarea și înțelegerea conținuturilor geografice transmise în cadrul orelor existând chiar un echilibru între teorie și practică.

✓ La întrebarea în cadrul căreia elevii trebuie să aprecieze prin diverse grade (puțin, mediu, foarte mult) frecvența dificultăților cu care se confruntă în abordarea activităților practice în procesul educațional, dificultăți precum:

1. teme neatractive, neactuale din programa școlară;
2. programă școlară încărcată;
3. metode și strategii didactice neadecvate;
4. lipsa deprinderilor necesare unei învățări bazate pe acțiune;
5. lipsa abordării inter, intradisciplinare și transdisciplinare învățării geografice.

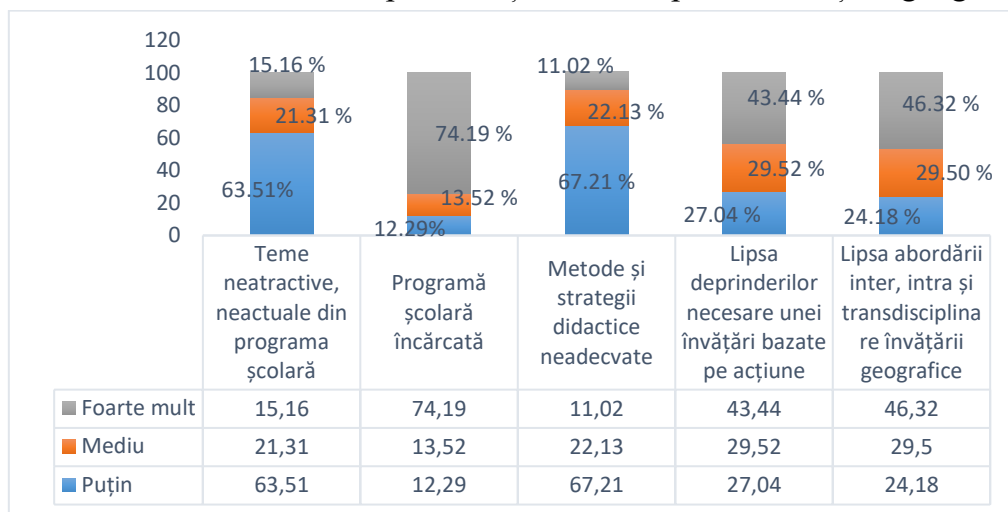

Figura 8. Identificarea frecvenței dificultăților

Răspunsurile acestora au fost următoarele: din totalul de 244 de elevi chestionați peste 63% consideră că programa școlară de geografie prezintă teme atractive însă este foarte încărcată, stufoasă, cu numeroase detalii și informații ceea ce o transformă într-o disciplină școlară frumoasă dar mai greu de înțeles. De asemenea, pentru un număr mare dintre respondenți (peste 67%) metodele și strategiile didactice utilizate de către profesori sunt adecvate studiului geografiei dar le lipsesc deprinderile practice (peste 43% dintre respondenți) deoarece învățarea se bazează mai puțin pe acțiune și mai mult pe transmiterea de cunoștințe, pe teorie. Acestor dificultăți li se alătură și cele legate de lipsa abordării inter, intradisciplinare și transdisciplinare învățării geografice, într-o proporție ridicată (pentru 46,32% dintre respondenți) deoarece elevii nu înțeleg legătura Geografiei

cu celelalte discipline deoarece aceasta încă este studiată mai mult în mod tradițional prin transmiterea cunoștințelor în mod teoretic și mai puțin practic de către numeroși profesori.

✓ În finalul chestionarului elevii trebuie să identifice impactului activităților practice asupra viitoarei lor profesii, acordând valori de la 1 la 5 (pornind de la foarte mic până la foarte mare).

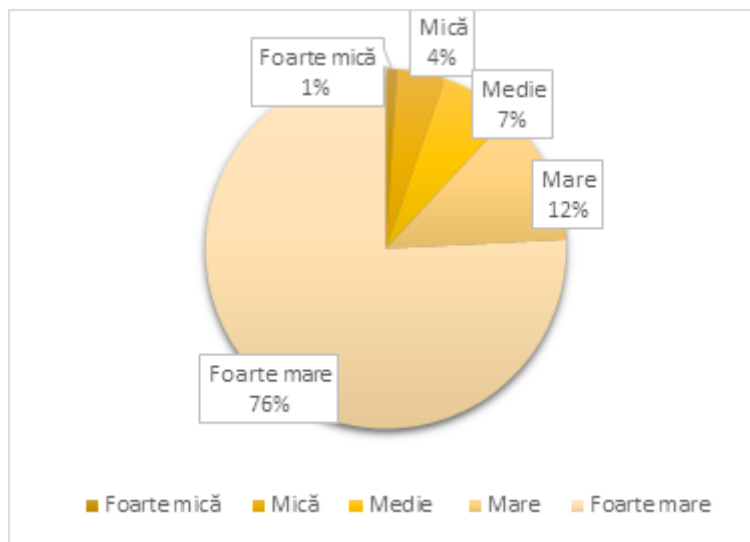

Figura 9. Situație centralizare răspunsuri ale elevilor privind impactul activităților practice asupra viitoarei profesii a elevilor

Conform răspunsurilor din diagrama de mai sus 76% dintre elevi, din totalul de 244 chestionați, consideră că activitățile practice au un impact foarte mare pentru că îi ajută să înțeleagă cu mult mai bine majoritatea cunoștințelor teoretice transmise în cadrul orelor de geografie, de altfel acestea le înlesnesc trecerea de la teorie la practică, la realitate și chiar invers. Geografia prin intermediul acestor activități îi obișnuiește pe elevi cu exersarea gândirii logice de la simplu la complex, de la apropiat la depărtat, de la descriere la aplicare, de înțelegere a unor fenomene și procese geografice pe baza conexiunii și cauzalității acestora, a implicării genetice, științifice. Astfel, învățarea prin activități practice include numeroase acțiuni intelectuale [3, p. 84,] dar și invers, însă *trăirea unor experiențe ivite din practică* generează importante și numeroase informații și în acest mod arealul învățării se extinde.

De asemenea, 12% dintre elevi sunt de părere că activitățile practice desfășurate în cadrul orelor de geografie ori chiar în cadrul altor discipline de studiu au un impact mare, sunt benefice pentru viitor deoarece astfel pot aprofunda noile cunoștințe, le pot consolida pe cele vechi și se pot folosi de ele în acțiunile lor viitoare ca și adulți. Pentru cei 7% dintre cei chestionați activitățile practice au impact mediu pentru viitoarea profesie, deoarece se pot descurca în viitor atât cu cunoștințele teoretice dobândite în școală cât și cu cele practice aproape în egală măsură. La polul opus se află respondenți care reprezintă 5% dintre cei chestionați și pentru care aceste tipuri de activități au impact

mic și foarte mic în viața de adult, în viitoarea profesie întrucât cunoștințele teoretice sunt suficiente pentru a se descurca cu succes în noul statut de adult și absolvent.

Concluzii

La finalul acestei cercetării informațiile obținute ne-au ghidat către concluzia conform căreia elevii chestionați cunosc și sunt conștienți de importanța activităților practice în formarea competențelor geografice. Răspunsurile ne-au oferit explicații pertinente care vizează gândirea geografică a elevilor ca și percepția lor cu privire la activitățile practice, extinderea viziunii spațiale, dezvoltarea complementarității dintre gândire și imaginație pentru înțelegerea profundă a fenomenelor geografice și a creșterii motivației elevilor față de Geografia școlară etc.

Ca urmare, având în vedere ultimele prevederi curriculare, Geografia nu mai este considerată doar acea disciplină școlară în cadrul căreia se acumulează cunoștințe, ea este *însă* și cea în cadrul căreia se formează priceperi și deprinderi, iar elevii sunt orientați să devină tineri preocupați profund de mediul în care își duc existența, de multitudinea fenomenelor și proceselor naturale și antropice din mediul lor de viață.

Consider că acesta este și argumentul pentru care am elaborat chestionarul în care am urmărit atât modul cât și proporția în care elevii participă la lucrările și aplicațiile practice pe de-o parte, iar pe de altă parte bucuria „câștigurilor geografice” superioare ale elevilor angrenați în astfel de acțiuni care vor învăța, vor acumula cunoștințele geografice sub și prin diverse metode.

Bibliografie

1. BĂRGĂOANU, P. *Metodica predării geografiei*. București: Tipografia Universității București, 1979. 207 p.
2. BÂLC, D. M. Formarea competențelor elevilor de liceu în activități extracurriculare. În: *Conferința internațională „Didactica Geografiei. Tendințe actuale în predarea și învățarea Geografiei”*, Ediția a XII-a, din 5-6 noiembrie 2016. Cluj Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2016. p.161. ISSN 2247-7500.
3. BOCANCEA, V.; ACHIRI, I.; FRANȚUZAN, L.; SIMION, C.; CAZACIOC, N.; PLACINTA, D. *Modele de reconfigurare a procesului de învățare. Aria curriculară matematică și științe - Ghid metodologic*. Chișinău: Institutului de Științe ale Educației, Print-Caro SRL, 2022. 91 p. ISBN 978-9975-56-977-4.
4. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1980. 286 p. ISBN 976-2329-81-137-8.
5. CHIȘ, O.; GREC, C. Valuing student's learning styles in the of development professional skilles. 5 th Conference on Education, Reflection (ERD). In: *European Proccedings of Social and Behavioural Sciences*, XLI, pp. 81-85.

6. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014.
7. Curriculum Național. Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal anul de studii 2021–2022. Ordinul nr. 200/26.02.2021. p. 84. Vizitat [04.03.2022]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/_plan-cadru_2021-2022_pt_siteul_mecc_plasat_la_20.04.2021_2022.pdf
8. Curriculum național, Geografie pentru clasele X-XII, Curriculum disciplinar- Ghid de implementare / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Chișinău: Lyceum, 2020 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"), 92 p. ISBN 978-9975-3437-1-8.
9. DULAMĂ, M.E. *Metodologie didactică. Teorie și practică*. Cluj-Napoca: Clusium, 2008. p. 410. ISBN 978-973-555-574-0.
10. DULAMĂ, M. E. *Fundamente despre competențe. Teorie și aplicații*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2010. p. 435. ISBN 978- 973-595-226-6.
11. MÂNDRUȚ, O.; ILINCA, N.; PÂRVU, C. Competențele în învățarea geografiei. Suport de curs. Consfătuirea inspectorilor de geografie din Târgu Secuiesc, 2-3 septembrie 2009. [Vizitat 13.11.2022]. Disponibil: <https://isj.vs.edu.ro/download/Geografie/postare%20isj/Competentele%20in%20invatarea%20geografiei.doc>
12. Plan-cadru gimnaziu, [Vizitat 04.08.2022]. Disponibil: <https://www.edu.ro/invatamant-gimnazial>
13. Plan-cadru de învățământ pentru ciclul inferior al liceului. Anexa 1 la Ordinul Ministrului Educației, Cercetării și Inovării, nr. 3410/2009, [Vizitat 04.08.2022]. Disponibil: <https://www.edu.ro/invatamant-liceal>
14. POP, Tr. *Curs de pedagogie*. Partea a III-a. București: Universitatea București, 1974. 29 p.